

Datum: 2026-01-28

Ärendenummer: SLK-2025-01064

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: alice.hallman@regeringskansliet.se

Diarienummer: Fi2025/01857

Göteborgs Stads yttrande över remisser från Finansdepartementet - Produktivitetskommissionens betänkanden Goda möjligheter till ökat välstånd (SOU 2024:29) och Fler möjligheter till ökat välstånd (SOU 2025:96)

Sammantagen bedömning

Göteborgs Stad är i grunden positiv till förslag som kan bidra till ökad produktivitet i offentlig sektor och näringsliv. De två betänkandena som nu är föremål för remisshantering är väldigt omfattande och lämnar bedömningar och förslag inom en stor mängd områden. Analyser och konsekvensbedömningar av förslagen i betänkandet är i vissa fall alltför kortfattade och översiktliga för att det ska vara möjligt att göra en rimlig bedömning och ett ställningstagande till förslagen. Generellt sett hade utredningen kunnat överväga att minska antalet utredda områden och i stället presentera mer genomarbetade bedömningar och förslag inom de frågor som är särskilt avgörande för produktiviteten. Det är också viktigt att produktivitet sammanvägs mot andra värden. För att säkerställa en långsiktig hållbar utveckling behöver fortsatta utredningar och eventuella genomföranden kompletteras med andra perspektiv såsom demokratiska processer, rättssäkerhet, social och ekologisk hållbarhet.

Många av förslagen har sitt ursprung i andra utredningar där Göteborgs Stad även varit remissinstans. Göteborgs Stad lämnar synpunkter på de förslag som direkt berör Göteborgs Stad men väljer som regel att inte upprepa de remissvar som staden redan lämnat. Vidare intar Göteborgs Stad en viss försiktighet avseende att tillstyrka alternativt avstryka förslag, just med beaktande av att förslagen inte är tillräckligt underbyggda.

Utredningens underlag är begränsat och betänkandena omfattar många olika områden. Det medför att Göteborgs Stad inte kunnat bedöma hur förslagen förhåller sig till varandra samt konsekvenser ur ett helhetsperspektiv. Produktionskommissionen har inte heller beskrivit några konsekvenser på helheten, varken i delbetänkandet eller slutbetänkandet.

Delbetänkandet Goda möjligheter till ökat välstånd (SOU 2024:29)

Kapitel 5 Regelförenkling

En stor del av den myndighetsutövning som påverkar företag och deras produktivitet utförs av kommunala myndigheter. Produktivitetskommissionen menar att eftersom det

kan vara stora skillnader mellan kommuner vad gäller attityd och service gentemot företagen så bör regeringen utreda om det är nödvändigt att i kommunallagen förtydliga kommunala myndigheters serviceskyldighet för att på så sätt uppnå högre kvalitet och likvärdighet.

Göteborgs Stad avstyrker förslaget. Förvaltningslagens bestämmelser om att en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla är tillräckliga och gäller kommuner i lika hög grad som andra myndigheter. De problem som Produktivitetskommissionen framför gällande attityd och service i kommuner kan inte lösas genom att dubblera den styrning som redan finns i form av ytterligare lagstiftning. En utredning och ett eventuellt förtydligande i kommunallagen vore därför felaktig användning av resurser och onödig administration.

Kapitel 6 Tillståndsprocesser

Göteborgs Stad har tidigare yttrat sig angående två utredningar med anknytning till delar av de förslag och bedömningar som framförs i kapitlet. Det handlar dels om Miljötillståndsutredningen – En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess dels promemorian En ny miljöprövningsmyndighet. Utöver vad som redan framgår av dessa svar vill Göteborgs Stad kommentera några av förslagen enligt nedan.

6.2.3 Kortare tillståndsprocesser

Produktivitetskommissionen menar att det bör finnas möjligheter att korta handläggningstiderna för tillståndsprocesser då tidsaspekten är kostnadsdrivande. Göteborgs Stad ser generellt positivt på att handläggning och prövningsprocesser är tidseffektiva. De krav på fler perspektiv i prövningen som allt fler statliga myndigheter ställer leder till fler utredningar och längre processer för exempelvis översiktsplaner och detaljplaner.

Göteborgs Stad vill också uppmärksamma att det under senare tid har införts ytterligare bestämmelser i miljöbalkens regelverk om miljöbedömning och tillståndsprövning för att minska den samlade handläggningstiden och "kapa topparna" samt att det bland prövningsmyndigheterna under en längre tid har pågått arbete med effektiviseringar. Att vissa ärenden ibland tar längre tid beror många gånger på miljöprövningars komplexitet och miljökrav på verksamheter där kraven ofta härrör från EU-rätten. Att det tar tid att utreda och bedöma en verksamhets miljökrav behöver alltså inte innebära att det finns tidstjuvar i systemet.

Göteborgs Stad håller med produktivitetskommissionen om att tillståndsgivningen i högre grad bör kunna väga åtgärdernas fördelar, inklusive samhällsekonomiska, mot dess nackdelar. Hur de samhällsekonomiska konsekvenserna ska beräknas och bedömas är inte tydligt i betänkandet vilket är problematiskt om de ska ligga till grund för myndighetsutövningen.

6.3.1 Övergripande och processuella frågor

Göteborgs Stad instämmer i produktivitetskommissionens övergripande förslag om att staten i högre grad ska samordna sitt arbete i tillståndsärenden. En tillståndsprocess som löper parallellt genom flera myndigheter är bättre än en sekventiell prövning. För den sökande bör detta korta den totala tiden för de olika tillstånd som krävs för en verksamhet eller åtgärd.

Produktivitetskommissionen föreslår att en nationell tillstånds- och tillsynsmyndighet ska inrättas på sikt. Frågan om en ny miljöprövningsmyndighet var en del av Miljötillståndsutredningen – En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98) samt promemorian En ny miljöprövningsmyndighet. Produktivitetskommissionens förslag är bredare och innebär att även tillsyn ska vara en del av en sådan ny myndighet. Resonemangen kring detta är dock knapphändiga i betänkandet och det är därför svårt för Göteborgs Stad att göra en rimlig bedömning av förslaget och ta ställning i frågan. Utöver att hänvisa till tidigare remissvar enligt ovan vill Göteborgs Stad peka på en risk med ett sådant förslag. Värdet av närhet och lokalkännedom kan inte överskattas i de avvägningar och bedömningar som ligger till grund för olika tillstånd och beslut till exempel enligt plan- och bygglagen. Beslut som i hög grad påverkar både företag och människors vardag.

6.3.2 Den fysiska planeringen och riksintressen

Produktivitetskommissionen föreslår att regeringen bör tillsätta en utredning om en ny planlagstiftning. För att möjliggöra att angelägna allmänna intressen vägs mot varandra, bland annat utifrån en samlad samhällsekonomisk bedömning föreslår kommissionen att en ventil bör införas i miljöbalken. Göteborgs Stad är positiv till att införa en ventil i riksintressesystemet. Byggande av bostäder är av stort allmänt intresse och angeläget för stadens utveckling och det uppstår återkommande konflikter med riksintressen som begränsar eller hindrar bostadsprojekt. Det finns dock risker med otydlighet i hur olika intressen ska vägas och det behöver klargöras ytterligare om det är staten via Länsstyrelsen som gör avvägningen eller är det kommunerna som hanterar det på liknande sätt som strandskyddsdispenserna.

Produktivitetskommissionen uppmanar också kommunerna att avstå planering i anslutning till områden som kräver en striktare miljöprövning som Natura 2000 eller liknande. Göteborgs Stad är övertygad om att Sveriges kommuner är fullt medvetna om detta och undviker så långt möjligt sådana prövningar. Dock är det svårt att planera, exempelvis större sammanhängande industriområden, utan att närma sig de stora områden som bedömts innehålla värdefulla natur-, kultur- eller friluftsvärden, inte sällan också av riksintresse.

Kapitel 7 Bostäder och byggande

Då Produktivitetskommissionen har haft i uppdrag att endast belysa bostäder, byggande och bostadsmarknad ur ett produktivitetsperspektiv kan Göteborgs Stad konstatera att andra viktiga perspektiv på stadsutveckling och effekterna på dessa inte har tagits i beaktande så som exempelvis effekter på social- och ekologisk hållbarhet.

Göteborgs Stad noterar att flera av förslagen innebär att det kommunala självstyret inskränks och minskar kommunens handlingsutrymme. Göteborgs Stad vill framhålla vikten av att statliga förslag inte minskar kommunens möjligheter att styra markanvändningen enligt lokala behov.

Göteborgs Stad vill inledningsvis bemöta flera av de resonemang och analyser som ligger till grund för Produktivitetskommissionens bedömningar och förslag. Göteborgs Stad är generellt positiv till betänkandes målsättning att skapa fler tillgängliga och prisvärda boenden. Kommissionen menar att bristen på attraktiv byggbar mark är ett hinder för ett ökat bostadsbyggande i storstadsregionerna. Göteborgs Stad ställer sig frågande till vad som menas med attraktiva lägen samt vem och på vilka grunder attraktiviteten bedöms. I kommunen finns stor efterfrågan på byggbar mark i centralt belägna, vattennära områden. Av naturliga skäl är tillgången till sådana områden begränsade och minskar i takt med att staden planerar och exploaterar dessa. Områdena tillhör också de mest komplicerade och kostsamma både att planera och exploatera och följaktligen blir också bostäder mycket dyra. Byggföretagens korta investeringshorisonter, tillsammans med bankernas försiktiga kreditgivning som gynnar centrala lägen, gör det svårt att få byggande även i mer perifera områden.

Göteborgs Stad är medveten om ökade ledtider i detaljplaneprocessen, vilket bland annat beror på komplex stadsplanering, ökade krav från statliga myndigheter och rättspraxis. Länsstyrelsens prövning av kommunens förslag till bebyggelse görs först efter att kommunens prövning är klar. Kommunerna utmanar sällan statens utredningskrav även om det anses överflödigt då det innebär en risk att Länsstyrelsen överprövar planen i ett sent skede. Ett tidigare samordnat avgörande av allmänna intressen skulle kunna effektivisera planeringen.

Göteborgs Stad ifrågasätter kommissionens ståndpunkt att den kommunala planeringen är ett hinder för bostadsbyggande och menar tvärtom att den är en förutsättning, även om processen är lång och kostsam. Produktivitetskommissionens analys av orsakerna till brist på byggbar mark är förenklad enligt Göteborgs Stad. Skillnader i regeltillämpning mellan kommuner bedöms inte i sig hindra industriellt byggande. Begreppet särkrav behöver enligt Göteborgs Stad tydliggöras, då de krav som byggföretag upplever ofta är politiska villkor vid markanvisningar snarare än lagstadgade krav.

Göteborgs Stad delar inte bilden av att kommuner generellt saknar incitament att bygga bostäder, även om hög tillväxt kan innebära ekonomiska utmaningar. Kommunen är enligt lag skyldig att planera för både nuvarande och framtida invånare och gör detta genom bostadsbyggande i hela staden för att möta olika behov. En central utmaning är balansen mellan kommunens bostadsförsörjningsansvar och marknadens samt finanssektorns förutsättningar.

7.4.1 Produktivitetskommissionen bedömer att regeringen behöver tydliggöra målsättningen för bostadsmarknaden samt att regelverken reformeras.

Göteborgs Stad håller med om att regelverket som omgärdar bostadsbyggandet är komplicerat och i viss mån svåröverskådligt. Göteborgs Stad anser att det finns goda skäl att utreda och omarbota plan- och bygglagen i grunden.

7.4.2 Inriktningar för ett mer samhällsekonomiskt effektivt och enklare bostadsbyggande

Produktivitetskommissionen önskar ett utökat industriellt byggande för att öka produktiviteten och innovationskraften i byggsektorn. Göteborgs Stad är positiv till en ökad standardisering för att öka tillgången till bostäder. Det finns dock en risk om fokus på tid, kostnad eller kvantitet står över kvalitet, helhetsperspektiv och hållbarhetskrav. Kommunens utrymme att ställa krav på kvalitet, boendestandard, anpassning till lokal miljö och hållbarhet behöver därför finnas kvar. I sammanhanget bör också påpekas att erfarenheter bör tas tillvara från hur miljonprogrammets bostadsområden utvecklades, som ju byggdes industriellt med en hög grad av standardisering och innovation. Om Produktivitetskommissionen menar att bostadskrisen bör lösas genom att fylla städerna med flerbostadshus i det lägre kostnadssegmentet, som i väsentliga delar tas fram i standardiserade processer, så hade det varit värdefullt om frågan om konsekvenserna för städernas gestaltning hade getts större utrymme i utredningen.

Som en del av bostadsbyggandets problem förs ett resonemang i utredningen om det komplicerade regelverket vars tillämpning kan variera mellan olika tjänstepersoner och mellan kommunerna. Kommissionen menar att om enskilda handläggare kommer fram till olika och varierande slutsatser kan möjligen den byggande parten få avgöra utformningen. Göteborgs Stad avvisar ett sådant förslag och menar att detta skulle innebära att en enskild får fatta myndighetsbeslut mot sig själv, ett förfarande som skulle kunna strida mot legalitetsprincipen i regeringsformen och förvaltningslagen.

Göteborgs Stad anser att de förslag som syftar till en enhetlig tillämpning av byggreglerna är bra men avstyrker en statlig instans som ansvarar för ”förgodkännande” av byggprojekt (byggkravsnämnd). Det är bättre att investera i Boverket för att kunna fortsätta vara expertisen i frågorna och arbeta vidare med att utveckla PBL Kunskapsbanken.

Produktivitetskommissionen föreslår en offentlig funktion för anonym rapportering av otillåtna krav. Göteborgs Stad avstyrker förslaget och menar att det vore bättre att Länsstyrelsen stärker sin tillsyn över kommunernas plan- och bygglovverksamhet. Kommun och byggföretag måste ha ett förtroendefullt samarbete inom denna sektor såväl som inom andra delar av näringslivet.

Produktivitetskommissionen föreslår att ett bygglovsfritt småhus bör möjliggöras. Göteborgs Stad vill i sammanhanget skicka med att ett typgodkänt småhus som uppfyller alla tekniska krav som bland annat rumshöjd och tillgänglighet är positivt. Om småhusens konstruktion och planlösning följer en godkänd standard finns det förutsättningar för att korta bygglovsprocessen och förenkla byggandet av småhus. Däremot är det inte möjligt att placera ett sådant hus var som helst då utformningen kan behöva anpassas till platsen och omgivningen.

Göteborgs Stad håller med om att det finns samordnings- och koordineringsproblem mellan och inom staten och kommunerna. Ett fortsatt arbete med effektivisering, ökad samverkan, kortare ledtider, etcetera är angeläget.

Produktivitetskommissionen föreslår bland annat parallella processer för detaljplan och bygglov. Göteborgs Stad vill skicka med att Göteborgs Stad har prövat detta inom ramen för BoStad2021 men intresset för parallella processer har varit svagt. Projektet följdes och utvärderades av forskare på Chalmers.

7.4.3 Det kommunala planmonopolet bör utredas

Produktivitetskommissionen föreslår en översyn av det kommunala planmonopolet med inriktningen att helt eller delvis flytta beslut om markanvändningen till regional eller statlig nivå. Förslaget skulle göra det möjligt att tillåta bostadsbyggande även om det går emot kommunens vilja. Kommissionen framför att ett annat alternativ kan vara att staten ges möjlighet att kräva att kommunen detaljplanelägger och avsätter mark för bostadsbyggnation. Vidare menar kommissionen att det bör övervägas att fastighetsägare ges rätt att initiera detaljplaneläggning eller ansöka om bygglov direkt hos myndighet, särskilt vid kommunala avslag. Göteborgs Stad avstyrker samtliga sådana förslag. Ett syfte med införandet av plan- och bygglagen var att flytta besluten närmare kommuninvånarna och ge allmänheten möjligheter att påverka den lokala politiken. Att flytta besluten om användningen av kommunens mark- och vattenområden till en nivå utanför kommunen är en kraftig inskränkning av det kommunala självstyret.

En begränsande faktor för att åstadkomma fler byggrätter är bristen på infrastruktur. Göteborgs Stad har stora investeringsbehov vad gäller kollektivtrafik, cykelvägar, gator, parker samt avseende klimatanpassningsåtgärder, exempelvis 18 kilometer högvattenskydd och miljals av skyfallsleder och skyfallsfördröjningar. Ny bebyggelse måste placeras koncentrerat i områden där det går att finansiera infrastruktur och klimatanpassningsåtgärder. Stadsledningskontoret konstaterar att betänkandet inte belyser frågan om infrastruktur och klimatanpassningsåtgärder i samband med bostadsbyggande och ekonomiska konsekvenser därav, vilket kontoret ser som starkt begränsande. Om beslutsfattandet skulle flyttas till regional och/eller statlig nivå måste detta medföra att stat eller region bekostar nödvändig infrastruktur och nödvändiga klimatanpassningsåtgärder.

I det fall fastighetsägare skulle ges möjlighet att tvinga fram en planläggning/exploatering mot kommunens vilja måste detta kompletteras med ett regelverk som gör att fastighetsägaren finansierar erforderlig infrastruktur fullt ut. Det är inte rimligt att fastighetsägarens önskemål gör att stadens skattebetalare får bekosta åtgärder som planeras i ett samhällsekonomiskt ogynnsamt läge. Att ålägga kommunen att planlägga områden utan att se till att bebyggelsen koncentreras till områden där infrastruktur redan finns eller där infrastruktur och klimatanpassningsåtgärder kan byggas och finansieras leder till en ineffektivitet ur kostnadssynvinkel.

Göteborgs Stad ser i stället att en översyn för en ökad möjlighet att ta ut exploateringsbidrag (PBL kap. 6) för att finansiera infrastrukturåtgärder och klimatanpassningsåtgärder så att erforderliga anläggningar fullt ut kan finansieras av exploateringen skulle kunna medföra fler byggrätter. Dagens regler om exploateringsbidrag är starkt begränsade när det krävs omfattande åtgärder.

7.4.5 Effektivare överprövning av detaljplaner och bygglov

Produktivitetskommissionen föreslår att en avgift bör införas för att överklaga beslut om detaljplaner och bygglov. Bygglov som beviljas enligt gällande detaljplan bör inte kunna överklagas under planens genomförandetid om bygglovet är i enlighet med detaljplanen. Göteborgs Stad avstyrker förslaget om en avgift för att överklaga beslut om detaljplaner och bygglov. Det finns en risk att den som har ett berättigat intresse av att få sin sak prövad avstår detta av ekonomiska skäl. Den administration som en avgift innebär

riskerar dessutom att både fördyra och förlänga processen. Göteborgs Stad föreslår i stället att regelverket tydligare definierar vem som är sakägare och berättigad att överklaga en detaljplan eller ett bygglov. Rättspraxis har de senare åren utökat sakägarkretsen snarare än avgränsat denna.

7.4.6 Begränsa kommunernas möjligheter att ha åsikter om gestaltning

Produktivitetskommissionen föreslår att kommunernas möjligheter att ha åsikter om gestaltning bör begränsas. Göteborgs Stad ifrågasätter att kommissionen uttrycker gestaltning som en fråga om tycke och smak. Gestaltning inom arkitektur är ett vetenskapligt ämne och forskningsfält. Kommunen har en skyldighet enligt plan- och bygglagen att bland annat främja en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse. För att lyckas skapa stadsmiljöer och byggnader i attraktiva miljöer som håller över tid, krävs kunskap och erfarenhet om gestaltningsfrågor.

7.4.7 Inför strikta tidsgränser för olika delar av planeringsprocessen

Produktivitetskommissionen bedömer att det bör införas strikta tidsgränser för hur lång tid olika delar av planeringsprocessen får ta för alla berörda myndigheter. En möjlighet till skadestånd till den aktör som drabbas om en tidsgräns inte hålls bör övervägas.

Göteborgs Stad avstyrker förslaget och vill i sammanhanget göra vissa medskick. Det ställs allt fler krav på utredningar i detaljplaneskedet. Nya perspektiv införs och fördjupade utredningar krävs av statliga myndigheter för att de ska kunna godta planhandlingarna, ibland väldigt sent i processen.

Kommunens behov av specialistkunskap genom olika typer av konsulter är stort samtidigt som det finns en brist på konsulter inom vissa områden vilket gör att utredningar får senareläggas. Vissa typer av inventeringar kan bara utföras under vissa tider på året, exempelvis olika typer av naturvårdsinventeringar. En betydande del i detaljplanearbetet sker i samverkan med planintressenten som fortlöpande behöver lämna uppgifter samt beräkna och bedöma genomförbarheten av olika förslag. Att införa en strikt tidsgräns för detaljplanearbetet innebär att kommunen görs ansvarig för åtgärder som ligger utanför kommunens kontroll.

7.4.8 Begränsa möjligheten att kräva ytterligare underlag

Produktivitetskommissionen menar att det tidigt i planeringsprocessen bör göras klart vilka underlag som kommunen, länsstyrelsen och berörda myndigheter kräver, till exempel i form av olika utredningar som företag och enskilda ska ta fram. Dessa krav ska i så stor utsträckning som möjligt vara enhetliga i hela landet för projekt av samma storlek och komplexitetsgrad. Utredningskostnader därutöver bör täckas av kravställande kommun eller myndighet och utredningarna bör utföras utan fördröjning. Det bör införas fasta priser för olika typer av ärenden och dessa ska vara knutna till hur lång tid ett ärende av den aktuella typen bör ta.

Göteborgs Stad vill i sammanhanget påtala att det finns problem med den goda föresatsen att behovet av att alla utredningar ska klargöras tidigt och dessutom vara enhetliga i hela landet. Planeringen görs för att hantera osäkerheter, vanligen genom ett stegvis förfarande som efterhand ökar kunskapen och eliminerar osäkerheterna. Den ökade kunskapen kan blottlägga tidigare okända förhållanden som behöver utredas vidare för att byggprojektet

ska kunna genomföras. Att lägga kostnaden för dessa nya utredningar på kommunen och skattebetalarna i stället för på den part som har nyttan av byggprojektet är principiellt felaktigt.

7.4.11 Främja standardiserat och modulärt byggande

Produktivitetskommissionen föreslår att Boverket bör utvärdera möjligheterna för typgodkännande av flerbostadshus. Göteborgs Stad är positiv till att stärka möjligheten att uppföra serietillverkade flerbostadshus och på så vis öka tillgången till bostäder men bedömer att förslaget innehåller flera svårigheter. Typgodkända hus där planlösning, konstruktion, tillgänglighet och miljökrav utformats enligt regelverket är bra. Däremot är det nödvändigt att anpassa byggnadens yttre till de förutsättningar som platsen och omgivningen innebär. Ett typgodkännande bör därför begränsas till planlösningar och tekniska konstruktioner.

Göteborgs Stad vill också peka på risken för att i en växande marknad kan det industriella byggandet också skapa flaskhalsar. Som exempel kan tas tillverkningskapaciteten för prefabricerade betongelement som vid olika tillfällen historiskt har fungerat som en begränsande faktor för marknaden.

Produktivitetskommissionen föreslår att en möjlighet till planavvikelse för seriebyggda flerbostadshus i enlighet med SOU 2020:75 ska införas. Göteborgs Stad vill framföra att möjligheten att utforma ett regelverk för typgodkännande har utretts särskilt i en statlig utredning samt av Boverket. Ingen av dessa båda utredningar föreslog en regelförändring utan gick vidare med andra åtgärder. Frågan om typgodkännande och möjligheten till planavvikelser för sådana flerbostadshus samt samhällsfastigheter behöver belysas på nytt om Produktivitetskommissionens övriga förslag om en omarbetning av plan- och bygglagen genomförs.

7.4.12 Ett hållbart strandskydd

Produktivitetskommissionen bedömer att ett hållbart och flexibelt strandskydd bör införas, för att förstärka tillgången till ekonomiskt attraktiv byggbar mark samtidigt som rätten till fri passage värnas. De särskilda skäl som kan motivera upphävandet av strandskydd behöver vidgas och förtydligas.

Göteborgs Stad bedömer att kommissionens förslag om en fri passage längs stranden på 30–50 meter inte räcker för att freda hemfridszonen och i praktiken utestänger allmänheten från strandområdet. Göteborgs Stad avstyrker förslaget att en befintlig byggnad i strandzonen ska kunna ersättas av en annan liknande byggnad med annan användning utan dispens från strandskyddet. Det skulle kunna innebära att enkla sjöbodar ersätts med bostäder vilket, förutom de praktiska svårigheterna att lösa vatten och avlopp med mera, innebär att strandzonen inte blir tillgänglig på grund av den hemfridszon som en bostad innebär.

Kapitel 9 Utbildning

Produktivitetskommissionens förslag inom utbildningsområdet hänvisar till största del till remisser som Göteborgs Stad besvarat under det senaste året. Remisserna avser betänkandena:

- SOU 2025:18 Ett likvärdigt betygssystem
- SOU 2024:74 Fler vägar till arbetslivet
- SOU 2024:81 Ämneskunskaper och lärarskicklighet - en reformerad lärarutbildning
- SOU 2025:72 Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan
- SOU 2020:33 Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning
- SOU 2024:28 Offentlighetsprincipen eller insynslag
- SOU 2025:37 Skärpta villkor för friskolesektorn
- SOU 2020:28 En mer likvärdig skola
- SOU 2025:44 Förbättrat stöd i skolan
- SOU 2024:94 Förstärkningsundervisning i skolan - en försöksverksamhet för fler behöriga elever

Dessa betänkanden har Göteborgs Stad redan yttrat sig över och Göteborgs Stad hänvisar därför till tidigare inlämnade yttranden enligt ovan. I något fall pågår statliga utredningar och Göteborgs Stad väljer att avvakta att yttra sig tills dessa slutbetänkanden skickas ut på remiss.

Förslaget om försöksverksamhet med utvidgad undervisningstid har endast delvis förekommit i tidigare utredningar. Produktivitetskommissionen föreslår att det bör genomföras en försöksverksamhet där undervisningstiden i grundskolan utökas genom att terminerna förlängs och sommarlovet förkortas. Kommissionen föreslår att det bör övervägas att genomföra en liknande förändring också inom gymnasieskolan. Den tillkommande tiden bör primärt ägnas åt utbildning i att läsa, skriva, räkna, teknik och naturvetenskap samt språk.

Den del av förslaget som avser gymnasieskolan har inte ingått i tidigare utredningar om ytterligare undervisningstid som endast utgått ifrån skolformen grundskola. Göteborgs Stad är positiv till att genomföra försöksverksamhet i gymnasieskolan, detta för att pröva huruvida ett förslag får önskad effekt. Vidare vill Göteborgs Stad påtala att formuleringen om att den tillkommande tiden primärt bör ägnas åt utbildning i vissa ämnen bör specificeras och utredas vidare. Nuvarande formulering är alltför allmänt hållen och skulle i nuvarande form vara svår att implementera. I dagsläget saknas det reglering av hur mycket undervisningstid som ska ges per respektive kurs och ämne i gymnasiet. En förutsättning för att genomföra försöksverksamheten på gymnasial nivå, på liknande sätt som för grundskolan, är därför att det finns fastställda timplaner även för gymnasiet. Om försöksverksamheten i framtiden ska permanentas, så anser Göteborgs Stad att det bör genomföras en ytterligare remissomgång. Vidare vill Göteborgs Stad påtala att utökad undervisningstid, om försöksverksamheten blir permanent samt antagen i rättslig reglering, är kostnadsdrivande. Effekten av ökad undervisningstid måste stå i proportion till kostnad och organisatoriska förutsättningar.

Produktivitetskommissionen föreslår att undantaget från krav på lärarlegitimation för lärare med en utländsk lärarutbildning som undervisar på ett främmande språk bör avskaffas. I stället bör det skapas snabba och effektiva system för validering av utländsk lärarutbildning. Göteborgs Stad har inte yttrat sig eller tagit ställning till ovanstående förslag i tidigare presenterade utredningar. Göteborgs Stad avstår från att yttra sig över förslaget.

Kapitel 12 Kommunsektorn mm

Produktivitetskommissionen föreslår att ett kommunal- och regionalekonomiskt råd ska inrättas. Enligt utredningen kan ett kommunal- och regionalekonomiskt råd bidra till att öka fokuset på effektivitet i kommunsektorn genom att kontinuerligt utvärdera effektiviteten, utveckla metoder för uppföljning och jämförande, göra uppföljningar och rankingar samt bidra med konkreta reformförslag i de fall effektivitetsbrister upptäcks.

Göteborgs Stad ser inget behov av ett kommunal- och regionalekonomiskt råd och avstyrker förslaget att införa ett sådant. Det finns redan idag en rad metoder och verktyg för kommunerna att följa upp effektiviteten i sin verksamhet. Det finns nationella databaser med omfattande nyckeltal och indikatorer samt regleringar i kommunallagen kring revision och uppsiktsplikt med mera som redan pekar på att kommunerna har ett granskande och utvärderande uppdrag. Att då införa effektiviseringspolitiska råd kan få till följd att den administrativa bördan ökar utan att effektiviteten i verksamheten nödvändigtvis påverkas. Göteborgs Stad menar att Göteborgs Stad som Sveriges andra största kommun har möjlighet att utifrån egna resurser att arbeta med dessa frågor.

Kommissionen bedömer att finansieringen av ett eventuellt kommunal- och regionalekonomiska råd bör ske genom att minska de generella statsbidragen till kommunsektorn. Kommissionen skriver vidare att kostnaden för rådet är försumbar i förhållande till kommunsektorns totala intäkter. Göteborgs Stad avstyrker förslaget att införa ett kommunal- och regionalekonomiskt men om ett sådant råd ändå skulle inrättas anser Göteborgs Stad att kostnaden ska hanteras av staten och inte belasta kommunsektorn.

Som angetts i Göteborgs Stads remissvar till SOU 2025:72 Verktøy för en mer likvärdig resursfördelning till skolan anser staden att räkenskapsammandraget behöver kvalitetssäkras och anvisningarna göras mer användarvänliga så att landets kommuner rapporterar kostnader på ett likartat sätt.

12.3.2 Mer ändamålsenlig ekonomisk styrning av kommunsektorn

Utredningen föreslår att regeringen bör föreslå riksdagen att godkänna en statsbidragsprincip. Statsbidragsprincipen bör slå fast att riktade statsbidrag som regel, bör:

1. Vara samhällsekonomiskt motiverade.
2. Kunna motiveras i förhållande till andra styrsystem.
3. Vara tidsbegränsade.
4. Börja gälla ett år efter det år som budgetpropositionen som innehåller aktuellt statsbidrag avser.
5. Vara av en sådan storlek att en enskild kommun rimligen ska kunna finansiera en insats av väsentlig betydelse för kommunen i fråga.

6. Ta hänsyn till kommuners varierande kapacitet och förmåga att uppnå syftet med den finansierade insatsen.
7. Ha ett ansökningsförfarande som är så enkelt som möjligt.
8. Utformas på ett sätt som tar i beaktande att eventuell redovisning ska vara så enkel som möjligt.
9. Konstrueras på ett sätt som underlättar uppföljning, utvärdering och lärande. Det bör göras en översyn av existerande riktade statsbidrag för att bedöma i vilken mån de lever upp till den föreslagna statsbidragsprincipen.

Göteborgs Stad tillstyrker förslaget om att införa statsbidragsprinciper enligt ovan. De riktade statsbidragen är många till antalet och innebär i många fall ett omfattande administrativt arbete både vad gäller ansökningsförfarandet och redovisning av hur bidraget har använts. Om detta förenklas ökar möjligheterna till effektivt nyttjande av dessa.

Produktivitetskommissionen redogör för några förslag som de inte har gått vidare med men som Göteborgs Stad ändå vill kommentera i sammanhanget. De generella statsbidragen är för närvarande inte indexerade. Kommissionen har övervägt om nivån på de generella statsbidragen till kommunsektorn bör genomlysas och justeras för att därefter årligen räknas upp med ett index med ett produktivitetsavdrag. Givet att statsbidragen har förstärkts över tid är frågan på vilket sätt det bör ske. Ett system med indexerade generella statsbidrag måste vägas mot hur det nuvarande systemet fungerar i praktiken, inte mot hur det eventuellt är tänkt att fungera. Nackdelar med det nuvarande systemet är att de många höjningar som sker i samband med den statliga budgetprocessen skapar sämre planeringsförutsättningar för kommunsektorn. Kommuner och regioner är generellt långt framme i sina budgetprocesser när beskeden om statsbidrag kommer.

Göteborgs Stad delar utredningens syn på att sena besked om eventuell höjning av statsbidragen skapar sämre planeringsförutsättningar för kommuner och regioner. Göteborgs Stad anser därför att de generella statsbidragen bör indexeras för att inte en urholkning av dessa ska ske över tid. Vidare bör regeringen garantera en viss nivå på statsbidragen vid särskilda tillfällen såsom pandemi, finanskris osv så att kommunerna kan upprätthålla en viss nivå på den kommunala servicen och undvika att verksamheten styrs av ryckiga och många gånger ineffektiva beslut.

Göteborgs Stad instämmer i utredningens bedömning att regeringen bör ge relevanta myndigheter i uppdrag att regelbundet utvärdera nyttan av de uppgifter de samlar in från kommuner och regioner. Tillsynsmyndigheter bör uppmanas att i första hand enbart kräva in sådana uppgifter från kommuner och regioner som krävs för tillsynen. Regeringen bör själva vara återhållsamma med uppdrag till myndigheter som kan antas leda till väsentliga administrativa kostnader för kommuner och regioner. Såväl kommunsektorn som staten bör aktivt arbeta för att uppgiftslämning respektive inhämtning kan ske på ett så effektivt sätt som möjligt, inklusive genom att inlämning kan ske automatiskt och med effektiv digital teknik.

Slutbetänkandet Fler möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2025:96)

Kapitel 4 Digitalisering och AI

4.4.2 Tillgängliggör svensk data

Produktivitetskommissionen föreslår att förslagen i utredningen om interoperabilitet vid datadelning (SOU 2023:96) ska genomföras för att skapa tydlighet kring interoperabilitet på nationell nivå. Göteborgs Stad har yttrat sig över utredningen när den var på remiss och har inget ytterligare att tillföra.

Göteborgs Stad är positiv till Produktivitetskommissionens förslag om att förstärka arbetet på Kungliga biblioteket (KB) att tillsammans med lämpliga samarbetspartners utveckla AI-modeller för svensk offentlig sektor. Det bedöms kunna bidra till säkrare, mer transparenta och mer ändamålsenliga AI-lösningar, vilket i sin tur stärker kommunernas möjligheter att använda AI på ett ansvarsfullt och värdeskapande sätt. Utveckling av AI-modeller och utökad forskningsverksamhet kräver dock långsiktig finansiering. Det behöver tydliggöras hur satsningarna ska finansieras och på vilket sätt kommuner kan ta del av resurser, stöd och resultat. Kommunerna bör vara delaktiga i arbetet för att säkerställa att arbetet blir i linje med de behov som finns i den kommunala verksamheten.

Kommissionen föreslår att offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska utformas omvänt, så att informationsutbyte som huvudregel är tillåten mellan myndigheter. Göteborgs Stad har i samband med yttrandet över delbetänkandet Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – Behov och föreslagna förändringar (SOU 2024:63) framhållit att ett samlat utredningsarbete inom området vore välkommet. Detta eftersom ett flertal sekretessbrytande bestämmelser och speciallagstiftning som medger utlämnande av uppgifter har införts under senare tid. Framtagandet av ny reglering har gått fort och lagstiftningen har kommit att bli ett lapptäcke som både är svåröverblickbart och komplext. När sekretessbelagda uppgifter kan och ska lämnas från en myndighet till en annan myndighet regleras idag både i offentlighets- och sekretesslagen och i flera nyttillkomna speciallagar. Flera lagrum kan dessutom vara tillämpliga på samma situation vid utbyte av information mellan två myndigheter. För att förenkla och underlätta tillämpningen av reglerna för informationsutbyte mellan myndigheter skulle ett alternativ till nuvarande reglering kunna vara att avskaffa sekretessen mellan myndigheter, så som den aktuella utredningen föreslår, med relevanta inskränkningar och undantag som säkerställer enskilda ett adekvat integritetsskydd. En sådan reform behöver dock utredas brett innan förslag inom området kan presenteras.

Produktivitetskommissionen föreslår att nuvarande registerlagar ersätts med en enda registerlag. Frågan om registerlagar har varit aktuell även i AI-kommissionens betänkande (SOU 2025:12), även om förslaget är något annorlunda utformat av Produktivitetskommissionen. Göteborgs Stad har yttrat sig över utredningen när den var på remiss och har inget ytterligare att tillföra.

4.4.3 Minska osäkerheten kring datahantering

Produktivitetskommissionen föreslår att se över tillämpningen av dataskyddsförordningen (GDPR) i Sverige för att säkerställa att den inte blir striktare än i andra EU-länder samt verka för en gemensam översyn inom EU för att säkerställa en harmoniserad tillämpning som inte hindrar innovation. Göteborgs Stad är positiv till förslaget. Frågan var aktuell

även i AI-kommissionens betänkande (SOU 2025:12). Göteborgs Stad har yttrat sig över den remissen har inget ytterligare att framföra.

Produktivitetskommissionen föreslår att regulatoriska sandlådor för att testa nya digitala lösningar ska användas i större utsträckning. Göteborgs Stad anser att en ökad användning av regulatoriska sandlådor och testmiljöer där nya digitala och AI-baserade lösningar kan prövas under kontrollerade former är positivt. Sådana miljöer är viktiga för att minska rättslig osäkerhet och möjliggöra hantering av känsliga data.

4.4.4 Förbättra den digitala infrastrukturen i offentlig sektor

Produktivitetskommissionen föreslår att tilldela Digg medel för bidragsutbetalning till andra myndigheter för mindre förvaltningsgemensamma investeringar i digital infrastruktur och digitala lösningar. Göteborgs Stad anser att ekonomiska medel bör utdelas även till kommuner för vår del av investeringar i samhällsnyttig digital infrastruktur.

Göteborgs Stad är positiv till kommissionens förslag om att investeringar i digital infrastruktur ska klassificeras som samhällsinvesteringar.

Produktivitetskommissionen föreslår att mer offentliga medel till beräkningskraft för forskning ska avsättas. Göteborgs Stad är positiv till förslaget. Frågan var aktuell även i AI-kommissionens betänkande (SOU 2025:12). Göteborgs Stad har yttrat sig över den remissen och har inget ytterligare att framföra.

Kapitel 5 Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

5.3.2 Lönebildningen bör bli mer flexibel

Produktivitetskommissionen föreslår att medlingsinstitutet ges i uppdrag att analysera hur en flexibla lönebildning kan åstadkommas. Göteborgs Stad vill göra följande medskick. En grundläggande princip i den svenska modellen är den lönenormering ”märket” som sätts genom centrala förhandlingar inom industrin. Märket omfattar inte enbart löneökningar utan även andra avtalade förändringar med betydande kostnadseffekter. Utgångspunkten är att svensk ekonomi är starkt exportberoende och att löneökningarna därmed behöver ta hänsyn till industrins konkurrenskraft i ett internationellt perspektiv. Nivån på märket påverkar även det offentliga, eftersom ökade lönekostnader består av skattemedel och därmed påverkar kommuners och regioners ekonomiska förutsättningar. Medlingsinstitutet har i uppdrag att värna märket som norm och verkar för att en enhetlig lönebildning upprätthålls samt för att hantera arbetsmarknadskonflikter.

De löneavtal som finns inom kommuner och regioner utgår från principen om lokal lönebildning. Det innebär att respektive kommun och region har ansvar för den faktiska lönesättningen samt prioriteringar när det gäller löneökningar. En förutsättning för en ändamålsenlig individuell lönesättning är långsiktiga lönepolitiska riktlinjer, kopplade till verksamhetens behov. Den lokala lönebildningen är central ur ett kompetensförsörjningsperspektiv. Den möjliggör differentiering av löner utifrån kompetens, erfarenhet, ansvar och resultat, vilket i sin tur är avgörande för att attrahera och behålla personal i konkurrens med andra arbetsgivare. Kommuner och regioner har redan idag möjlighet att prioritera yrkesgrupper där det råder brist, eller där särskild kompetens är viktig för verksamhetsutveckling. Göteborgs Stad arbetar exempelvis med lönepolitiska ställningstaganden vars syfte är att synliggöra och analysera lönestrukturen.

Genom att beakta stadens löneläge, prognoser och jämförelser med omvärlden kan lönenivåer justeras differentierat. Detta illustrerar ett decentraliserat arbetssätt där lönepolitiken kopplas till kompetensförsörjning och där lön även betraktas som en strategisk jämställdhetsfråga.

En frikopplad och helt flexibel lönebildning, utan hänsyn till märket, skulle samtidigt innebära betydande risker för kommuner och regioner. Om privata arbetsgivare snabbare höjer löner och därmed pressar lönenivåerna uppåt kan offentlig sektor få försämrade förutsättningar att finansiera motsvarande utveckling. Detta riskerar att förvärpa redan befintliga kompetensbrister inom välfärdssektorn, särskilt i yrken där arbetsmarknaden är konkurrensutsatt. Den långsiktiga konsekvensen skulle därmed kunna bli ökade svårigheter att rekrytera och behålla kompetens, vilket i sin tur påverkar kvalitet och kontinuitet i verksamheten.

5.3.4 Mer ändamålsenliga och effektiva utbildningsval

Produktivitetskommissionen föreslår att det ska bli möjligt att erbjuda kortare, mer intensiva och effektivare utbildningar för vissa yrkesroller. Göteborgs Stad vill lämna följande medskick. Kommuner och regioner står inför omfattande rekryteringsutmaningar inom ett stort antal yrkesgrupper, samtidigt som kompetensbehoven förändras snabbare än tidigare. Möjligheten att erbjuda kortare, mer specialiserade utbildningsvägar kan bidra till snabbare tillgång till arbetskraft och stärka förutsättningarna för att möta behoven inom välfärdssektorn. Ur ett rekryteringsperspektiv kan en ökad tillgång till kortare utbildningsvägar göra det enklare för fler att etablera sig snabbare på arbetsmarknaden och därmed öka inflödet till yrken som i dag har brist på personal. Detta gäller särskilt yrken där praktiska färdigheter väger tungt eller där kravprofiler idag riskerar att exkludera potentiella kandidater genom alltför generella eller höga formella utbildningskrav.

Det är även positivt att förslaget uppmärksammar risken för ”överutbildning” och att formell utbildningsnivå ibland används som generell sorteringsmekanism i rekrytering. Att tydligare utgå från vilken kompetens som faktiskt krävs i respektive yrkesroll kan generera bredare rekryteringsbas och möjliggöra en mer behovsstyrd kompetensprofil.

Samtidigt är möjligheterna till kontinuerlig kompetensutveckling avgörande för att befintliga medarbetare ska kunna utvecklas och klara alltmer komplexa uppdrag. Kortare och mer flexibla utbildningsformer kan här spela en viktig roll, särskilt inom områden där kompetensbehoven förändras till följd av digitalisering, välfärdsteknik och nya regelverk.

Det finns risker med en högre grad av anpassning efter arbetsmarknadens behov som bör beaktas. Om utbildningar blir för kortsiktiga eller alltför uppdelade i moduler finns en risk att medarbetare inte får den breda kompetens som många yrkesroller kräver. På sikt kan det påverka kvaliteten i verksamheter där arbetet är komplext och kräver helhetsförståelse. I kommunal verksamhet är många yrkesroller långsiktiga och kompetensbehoven förändras inte i takt med konjunkturen eller branschtrender. Om utbildningar delas upp i mindre moduler ökar dessutom ansvaret för arbetsgivaren att säkerställa att personalen har rätt kompetens. Det kan innebära mer intern utbildning och handledning. Digitalisering, komplexitet, fler myndighetskrav gör att yrkesroller inom kommunal sektor kräver en allt större kunskapsbredd.

5.3.5 Stärk de nationella yrkesprogrammen på gymnasial nivå

Produktivitetskommissionen föreslår att en ny nationell yrkesutbildning på gymnasial nivå med lägre studietakt och sänkta behörighetskrav ska inrättas. I resonemanget hänvisas till utredningen Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74). Göteborgs Stad har yttrat sig över den remissen och har inget ytterligare att framföra.

5.3.10 Stärk arbetsmarknadsutbildningen

Produktivitetskommissionen föreslår att antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning ska öka. Göteborgs Stad har ingen annan åsikt än att fler arbetslösa personer bör kunna ges arbetsmarknadsutbildning. Dock behöver olika aktörers roller tydliggöras. Regional yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning (Komvux), Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar och Nationell yrkesutbildning på gymnasial nivå erbjuder i viss mån samma målgrupper liknande utbildningslösningar. Förutom att öka arbetsmarknadsutbildning på Arbetsförmedlingen bör sambandet mellan de olika aktörerna tydliggöras.

När det gäller förslaget som rör regional upphandling av Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildning anser Göteborgs Stad att det bör ske i nära samverkan med kommuner och regioner som hanterar kommunal vuxenutbildning. Syftet är att nå synergieffekter mellan olika aktörer.

Kapitel 7 Konkurrens och handel

Göteborgs Stad anser att relevanta delar i nuvarande betänkande, i huvudsak 7.5.4, är en kort sammanfattning av betänkandet Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet (SOU 2025:22). Detta betänkande har Göteborgs Stad redan yttrat sig över och hänvisar därför till tidigare inlämnat yttrande där påtagliga otydligheter i lagförslaget påpekades.

Kapitel 9 Energiförsörjning

Göteborgs Stad delar i stor utsträckning den analys av energisystemets utmaningar och förutsättningar som Produktivitetskommissionen redogör för i kapitlet. Dock hade analysen tjänat på ett bredare perspektiv genom att ta in fler energibärare än el. Energisystemet blir alltmer integrerat mellan el, gas och fjärrvärme, och ibland ligger lösningar på elsystemets utmaningar utanför själva elsystemet. Till exempel är fjärrvärme ett utmärkt sätt att avlasta kraftsystemet när det är ont om kapacitet.

Med det sagt så delar Göteborgs Stad ändå kommissionens bedömning att statliga ingripanden i form av riktade bidrag eller subventioner kan vara motiverade i vissa lägen, men bör användas med stor försiktighet. Det hade varit en fördel om utredningen lagt en större vikt vid marknadsdesignfrågorna. Till exempel skulle en kapacitetsmekanism, som satte ett pris på den så kallade planerbarheten, kunna skapa bättre förutsättningar för planerbar produktion utan vare sig bidrag eller subventioner.

Vad gäller de specifika förslag som läggs, så anser Göteborgs Stad att de, med ett undantag, är i rätt riktning, men är så pass generellt formulerade att det är svårt att tillstyrka eller avstyrka så som de är formulerade.

Ett förslag i kapitel 9.4.4, som redan till största delen är överspelat, gäller att implementera förslagen i utredningen om översyn av regleringen av el- och naturgasmarknaderna Ett förändrat regelverk för framtidens el- och gasnät (SOU 2023:64). Trots att utredningens förslag redan behandlats av Riksdagen, vill Göteborgs Stad invända mot Produktivitetskommissionens analys av frågan. Utredningen i fråga gällde huvudsakligen att redigera ellagen så att Energimarknadsinspektionens oberoende uppfylls i tariff frågor. Detta som en konsekvens av den så kallade Tysklandsdomen, som handlar om myndighetens förhållande till staten. Syftet var inte att byta metodik för intäktregleringen per se, eller ens hålla nere elnätspriserna. Vidare anser Göteborgs Stad det märkligt att Produktivitetskommissionen ensidigt resonerar utifrån elnätskundens perspektiv i avsnittet. Intäktregleringen handlar till stor del om att balansera kundernas intresse av skäliga priser mot elnätsbolagens möjligheter att leverera ett robust och leveranssäkert elnät. Utan rimliga förutsättningar för elnätsbolagen att underhålla och bygga ut elnätet blir det knappast möjligt att höja samhällets produktivitet.

Produktivitetskommissionen bedömer att en långsiktig blocköverskridande överenskommelse bör ingå i syfte att skapa stabila spelregler för energimarknaden. Göteborgs Stad ser positivt på att skapa stabila spelregler för såväl energimarknaden som för näringsliv och samhälle i stort. Det regelverk som styr de elnätsbolag som finns i Sverige behöver genomgå en reformering för att bättre spegla dagens förutsättningar med omfattande behov av snabb utbyggnad.

Den ökning av energi och effekt som prognostiserats är kopplad i huvudsak till den hållbara omställningen inom industrin. Omställningen inom industrin har som drivkraft att ställa om sin produktion från fossila bränslen såsom olja, kol och naturgas till mer klimatneutrala. Omställningen inom industrin har en stark koppling till kapitel 8 där regelverk och möjlighet till statliga lånegarantier påverkar omställningshastigheten.

Utbyggnaden av havsbaserad vindkraft har mer eller mindre avstannat och landbaserad vindkraft som fortfarande byggs har vissa svårigheter att få ihop investeringskalkylerna då elpriserna är låga då efterfrågan inte har tagit fart. Det blir en nationell fråga att ta ställning till vilket som ska komma först, efterfrågan eller produktion, samt hur finansiering av det gap som uppstår ska hanteras. Då osäkerhet om regelverk och finansiella styrmedel och modeller saknas avstannar investeringsviljan och det finns då risk att tappa i konkurrenskraft. Den befintliga kärnkraftens långsiktiga driftförmåga är därför viktig att vidmakthålla.

Utöver behovet av långsiktiga spelregler och reformering av elnätsbolagens regelverk blir det centralt att utveckla nya strukturer för energiförsörjning. Energiöar och energihubbar kan fungera som lokala nav där produktion, lagring och distribution av energi samordnas för att skapa robusta och flexibla system. Dessa hubbar kan integrera olika energislag, exempelvis vind, sol, biogas och vätgas och därigenom minska sårbarheten i det nationella elnätet.

Kapitel 10 Bostadsmarknaden

Göteborgs Stad delar kommissionens synpunkter om att det befintliga bostadsbeståndet kan nyttjas bättre. En förenkling av regelverket för ändring av en byggnads användningsområde skulle kunna bidra till ett mer resurseffektivt utnyttjande och minskad negativ klimatpåverkan. Det vore bra om reformer för en bättre fungerande

bostadsmarknad också hanterar frågan om hur det befintliga beståndet kan göras mer tillgängligt för alla typer av hushåll.

Kapitel 11 Kriminalitet och tillit

Göteborgs Stad delar utredningens bedömning om att kriminaliteten har en påverkan på produktiviteten i Sverige och menar att lagstiftaren bör agera kraftfullt och förhindra kriminaliteten som riktar sig mot kommuner och regioner. Att enbart öka kontroller löser dock inte de utmaningarna som offentlig sektor står inför. För de områden som har störst brottsutsatthet krävs förändrad lagstiftning samt att på andra sätt försvåra eller förhindra att organiserad brottslighet kan komma åt välfärdsresurserna. Ett alltför omfattande kontrollarbete från kommuner och regioner konkurrerar med resurser för att utföra välfärdsarbetet för dem som ska använda de offentliga välfärdstjänsterna. Detta faktum behöver lagstiftaren överväga i sitt arbete riktad mot den kriminella ekonomin i Sverige.

I kapitel 11.2.4 Välfärdsbrottslighet och oseriösa aktörer anges att kommuner och regioner ofta upplever det som svårt att utesluta aktörer från upphandlingar, eftersom tydliga bevis krävs och uteslutning endast kan ske vid ett begränsat antal brottstyper. Göteborgs Stad anser att denna bild behöver nyanseras. Det finns i dag adekvata möjligheter att utesluta leverantörer, bland annat med stöd av 13 kap. 3 § 3 och 5 (allvarligt fel i yrkesutövningen samt allvarliga eller ihållande brister i fullgörandet av tidigare kontrakt) i lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU). Praxis visar även att uppgifter från öppna källor kan utgöra tillräcklig bevisning. Samtidigt finns ett behov av bättre stöd för att förhindra att oseriösa aktörer etablerar sig på marknaden. Göteborgs Stad ser därför positivt på utredningens förslag att sänka trösklarna för uteslutning och att underlätta uppsägning av avtal vid felaktigheter eller indikationer på oseriöst agerande, vilket stärker offentliga aktörers möjligheter att agera proaktivt.

Göteborgs Stad anser att Bolagsverkets uppdrag att ta fram ett leverantörskontrollsystem bör utökas till att omfatta samtliga relevanta uteslutningsgrunder, inklusive de frivilliga enligt 13 kap. 3 § LOU, och inte enbart de obligatoriska enligt 13 kap. 1-2 §§ LOU. Ett sådant system skulle stärka den offentliga sektorns förmåga att förebygga och upptäcka oseriösa aktörer samt minska behovet av duplicerade kontroller.

Vidare anser Göteborgs Stad att det finns behov av att komplettera upphandlares utbildning med fördjupad juridisk kunskap om kontrollmöjligheter, uteslutningsgrunder och avtalsrättsliga åtgärder. Förmågan att göra välgrundade riskbedömningar och agera konsekvent enligt LOU är avgörande för att motverka oseriösa aktörer.

11.3.4 Samla, dela och tillgänggöra information

Göteborgs Stad instämmer i utredningens förslag att stärka möjligheterna att dela information och erfarenheter om leverantörer mellan upphandlande myndigheter samt att samla, dela och tillgängliggöra relevant information. Det bör säkerställas att offentliga organisationer har tillgång till relevanta databaser och informationskällor för kontroll i både upphandlingsskedet och avtalsuppföljningen, såsom brottmålsdomar, Skatteverkets beslut och tillsynsmyndigheters beslut, exempelvis Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

11.3.5 Offentlighetsprincip för offentligt finansierad välfärd

Göteborgs Stad är positiv till förslaget om att offentlighetsprincipen ska gälla för all offentligt finansierad välfärdsverksamhet. I sammanhanget vill Göteborgs Stad säkerställa att förslaget även omfattar skolor med annan huvudman än kommunen.

11.3.7 Skärpta krav och möjlighet att ta ut avgifter för kontroll

Göteborgs Stad är positiv till förslaget om att kommuner och regioner ges rätt att ta ut avgifter från privata utförare för den kontroll som utförs enligt bestämmelserna i kommunallagen (2017:724). Införandet bör kombineras med statligt stöd och nationella riktlinjer för att säkerställa likvärdig och rättssäker tillämpning över hela landet. Dock finns en oro att avgifterna indirekt kan bli kostnadsdrivande för kommunen för det fall avgiften inte täcker hela kommunens faktiska kostnader för kontrollen.

11.3.10 Skärpt miljöstraffrätt och insatser mot avfallsbrott

Göteborgs Stad anser att arbetet mot miljö- och avfallsbrottslighet bör ske skyndsamt då den organiserade brottsligheten ökar sina aktiviteter i området.

11.3.11 Förändra systemet med personlig assistans

Göteborgs Stad instämmer i utredningens bedömning att personlig assistans utgör ett riskområde där dagens kontrollsystem inte är tillräckliga. Göteborgs Stad stödjer förslagen om förstärkt samverkan mellan kommuner och Försäkringskassan, samt om tydligare regelverk för kontroll av utförare. Utredningen lyfter att en återgång till offentlig regi kan behöva övervägas om nuvarande system inte visar sig vara hållbart. Göteborgs Stad anser att en sådan förändring, om den blir aktuell, måste säkra brukares självbestämmande, valfrihet och kontinuitet.

Kapitel 13 Kommunsektorn

13.3.1 En garantimodell för kommunsektorns finansiering

Göteborgs Stad är positiv till förslaget att införa en garantimodell för kommunsektorns finansiering. Göteborgs Stad anser att staten behöver stödja kommunsektorn i situationer där särskilda omständigheter riskerar att kraftigt minska kommunens skatteintäkter. Utan ett sådant stöd kan den kommunala servicen påverkas negativt, och verksamheten riskerar att styras av kortsiktiga och mindre effektiva beslut.

13.3.2 Bättre redovisning för förbättrad tydlighet

Göteborgs Stad är positiv till förslaget om tydligare redovisning av statsbidrag och reformer som Produktivitetskommissionen föreslår.

13.3.3 Metoder för att kunna mäta produktivitet utvecklingen

Göteborgs Stad är positiv till förslaget att ta fram kvalitetsjusterade produktionsvolymerna och anser att det är bra att Statistiska Centralbyrån, SCB, gör det. Som angetts i Göteborgs Stads remissvar för SOU 2025:72 Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan anses att räkenskapsammandraget behöver kvalitetssäkras och anvisningarna göras mer användarvänliga så att landets kommuner rapporterar kostnader på ett likartat sätt. Bland annat behöver frågan om hur landets kommuner och regioner redovisar personalomkostnadspålägget utredas och belysas närmare då många kommuner och regioner redovisar kostnaderna för personalomkostnader på olika sätt.

Räkenskapssammandraget används i många olika sammanhang och staden anser därför att det är viktigt att den ekonomiska informationen är korrekt.

13.3.4 Statsbidrag och sektorbidrag

Göteborgs Stad är positiv till förslaget om att minska antalet riktade statsbidrag genom att de antingen avslutas eller inordnas i sektorsbidrag inom respektive utgiftsområde. Som angetts i Göteborgs Stads remissvar till finansdepartementet gällande Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50) så anses att beslut om kommunal verksamhets utformning bäst sker på lokal nivå, bland annat med stöd av generella statsbidrag och att de riktade statsbidragen därför behöver minska. Göteborgs Stad menar att de riktade statsbidragen medför ökad administration och att generella statsbidrag i grunden ger bättre planeringsförutsättningar.

Göteborgs Stad är även positiv till förslaget om en ambitionshöjning av statsbidragsportalen, men menar samtidigt att problemen som kvarstår är att statsbidragsportalen inte är heltäckande utan missar bidrag från stora finansieringskällor inom:

- Forskning & innovation (Vinnova, Formas, VR, Forte).
- EU-program.
- Näringsliv & klimatstöd (Energimyndigheten, Naturvårdsverket, Tillväxtverket).
- Kultur & media (stipendier, filmstöd, presstöd).
- Fonder & stiftelser (Arvsfonden, Jerringfonden).
- Socialförsäkringar och generella kommunbidrag

13.3.5 Kommunala bolag och dold mervärdesskatt

Göteborgs Stad delar inte Produktivitetskommissionens bild att kommuner skapar bolag endast av skattetekniska skäl. Inte heller att de nuvarande schablonersättningsnivåerna för dold mervärdesskatt behöver sänkas för att inte skapa incitament för bolagisering av kommunal verksamhet av skattetekniska skäl. Göteborgs Stad anser dock att konkurrensneutraliteten är viktig.

Kapitel 14 Administration i offentlig sektor

Göteborgs Stad instämmer i stora delar i Produktivitetskommissionens övergripande resonemang. Administration är en förutsättning för en effektiv organisering och arbetsdelning, och för att organisationer alls ska fungera. Administration kan emellertid även vara förknippad med ineffektivitet. Produktivitetskommissionen bedömer att den ökande administrationen är ett hot mot produktivitet och effektivitet i offentlig sektor och behöver bemötas. Utvecklingen har flera orsaker, men hänger delvis samman med en ökande mängd externa krav och målsättningar för offentliga verksamheter. För att vända utvecklingen föreslår kommissionen bland annat att externa mål och krav på offentliga organisationer ska minska samt att rapporteringskraven ska begränsas. I sammanhanget vill Göteborgs Stad påtala vikten av att alla åtgärder som syftar till att minska administrationen måste värderas i förhållande till viktiga kärnvärden så som demokratiska processer, rättssäkerhet, hållbarhet och samhällsskyddande reglering.

Göteborgs Stad ser positivt på förslaget att låta myndigheter gå igenom sina föreskrifter i syfte att minska detaljeringsgraden och därmed administrationen för andra offentliga organisationer så som kommuner som träffas av föreskrifterna. Göteborgs Stad

instämmer vidare i bedömningen att rapportering och uppföljning av efterlevnad av olika typer av lagstiftningar och regelverk bör kunna ske med längre intervaller än i dag för att minska rapporteringskraven på myndigheter och offentliga organisationer.

Kapitel 15 Offentlig upphandling

15.3.1 Systematisk användning av erfarenheter

Produktivitetkommissionen föreslår att införa ett system där upphandlande organisationers erfarenhet av olika leverantörer kan registreras i syfte att kunna använda dessa erfarenheter som grund för tilldelning av kontrakt i andra upphandlingar. Göteborgs Stad är positiv till förslaget.

15.3.4 Stärkt nationellt upphandlingsstöd

Regelverket är i grunden öppet, men alla aktörer är inte lämpliga att delta i upphandlingar. Göteborgs Stad välkomnar därför förslaget att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att ta fram upphandlingskrav för att motverka välfärdsbrottslighet och att stärka upphandlingsstödet.

15.3.5 Färre överprövningar och effektivare handläggning

Produktivitetkommissionen föreslår att det bör bli svårare för leverantörer att få upphandlingar överprövade, bland annat genom införandet av en avgift. Frågan var även aktuell i utredningen Möjligt, tillåtet och tillgängligt – förslag till enklare och flexibla upphandlingsregler och vissa regler om överprövningsmål (SOU 2018:44). Göteborgs Stad ställde sig då positiv till förslaget om införande av en ansökningsavgift. Göteborgs Stad har ingen annan inställning nu och anser att det är av vikt att antalet överprövningsmål i Sverige kan normaliseras på en nivå som gäller för de flesta övriga av EU:s medlemsstater.

Kapitel 17 Hälso- och sjukvård

17.3.1 Stärkt primärvård med tillräcklig resurstilldelning

Produktivitetkommissionen bedömer att primärvårdens roll bör stärkas och dess resursandel öka genom omfördelning inom vårdsystemet. Göteborgs Stad har övertagit ansvaret för hälso- och sjukvård i hemmet i ordinärt boende från regionen och är landets största vårdgivare för kommunal primärvård. Den nära vården innebär att alltmer hälso- och sjukvård ges i den enskildes hem. Myndigheten Vård- och omsorgsanalys har under åren 2020–2025 haft regeringens uppdrag att utvärdera omställningen till en god och nära vård samt att utvärdera primärvårdens lagstiftade grunduppdrag. Rapporten På stabil grund? Delredovisning av uppdrag att utvärdera lagstiftningen om primärvårdens grunduppdrag redovisades 2025-12-01. En av slutsatserna är att de grundläggande förutsättningarna att genomföra uppdraget brister, till exempel när det gäller ekonomiska resurser och kompetensförsörjning. I sammanhanget vill Göteborgs Stad påtala att kommunen står för omkring 40 procent av all den primärvård som ges till befolkningen varje år (Vård- och omsorgsanalys 2021d) och bör därmed vara en part för omfördelning av resurser inom vårdsystemet.

17.3.2 Kravet på regionerna att tillämpa LOV tas bort

Produktivitetskommissionen föreslår att kravet på regionerna att tillämpa lagen (2008:962) om valfrihetssystem som upphandlingsform för primärvård tas bort. Förslaget ger enligt kommissionen varje region möjlighet att välja den upphandlingsform som är lämpligast utifrån dennes specifika förutsättningar och har därmed potential att förbättra upphandlingsförfarandet och stärka kostnadseffektiviteten i vårdssystemet. Göteborgs Stad bemöter inte förslaget som sådant men vill ge ett kommunalt hälso- och sjukvårdsperspektiv på frågan.

Den regionala primärvården i Göteborg är organiserade i 65 vårdcentraler och 28 rehabmottagningar på primärvårdsnivå. Det innebär att de sjuksköterskor som är anställda i Göteborgs Stad behöver samverka med många vårdgivare inom den regionala primärvården, vilket är resurskrävande. Flera statliga utredningar har problematiserat eller gett förslag kring valfrihetssystemet LOV inom primärvården, Effektiv vård - Slutbetänkande av En nationell samordnare för effektivare resursutnyttjande inom hälso- och sjukvården (SOU 2016:2) och Nästa steg - Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer (SOU 2022:41). I SOU 2022:41 lämnades förslag om att regionen ska säkerställa att enskilda som är inskrivna i kommunens primärvård ska ha möjlighet att lista sig hos en vårdgivare som ansvarar för läkarinsatser till ett särskilt boende eller i ordinärt boende och där få en fast läkarkontakt. Göteborgs Stad tillstyrkte förslaget när det var på remiss och instämde i utredningens analys om fördelarna med att koppla en vårdgivare till ett visst särskilt boende eller kommunalt hemsjukvårdsområde med ett särskilt uppdrag att fullgöra läkarinsatser till berörda patienter. En sådan ordning skulle ge goda förutsättningar för relationskontinuitet, teamsamverkan samt underlättar planering och samordningen av den enskildes vård och omsorg. Vidare ansåg Göteborgs Stad att det kan effektivisera den kommunala primärvårdens arbete samt att förslaget medför en viktig förflyttning inom Nära vård.

Göteborgs Stad ser att en väl fungerande primärvård för de allra sköraste och sjukaste inte bara har vinster för individen utan även för produktiviteten i hela sjukvårdssystemet.

Göteborg den 28 januari 2026

Göteborgs kommunstyrelse

Daniel Bernmar

Lina Isaksson